

Ph.d.-utdanningsmelding 2022 – Det medisinske fakultet

Overordnet

I 2022 utarbeidet Det medisinske fakultet (MED) [ny strategiplan \(handlingsplan\) for forskerutdanningen for 2022-2025](#). Fakultetet skal utdanne selvstendige, nysgjerrige og kritisk tenkende doktorgradskandidater som utøver forskning av høy kvalitet, som fører vitenskapen og samfunnet videre. Dette skal oppnås gjennom fokus på rekruttering, kvalitet i forskning, akademisk utvikling, karriereutvikling, mobilitet og praktisk anvendelse av forskningsresultater for å løse samfunnsutfordringer. Strategiplanen ble vedtatt i Fakultetsstyret i januar 2023.

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført

Det er ikke lenger like aktuelt med tett oppfølging av koronapandemiens påvirkning på kandidatene. MED har imidlertid fått noen tilbakemeldinger fra institutt om at koronapandemien fortsatt har innvirkning på fremdriften til kandidater. Instituttene er i tett kontakt med kandidatene og følger dem godt opp, men fakultetet har gjennom 2022 ikke hatt systematisk oppfølging av pandemisituasjonen, som i 2021.

MED har i 2022 gjort et omfattende arbeid for å styrke kvaliteten i forskerutdanningen, både som oppfølging fra 2021 og nye tiltak. Vi vil omtale dette under punktet om oppfølging av programevaluering, da systematisering av tiltakene er gjort i lys av sluttrapporten fra evalueringskomiteen.

Opptak, gjennomføring, disputaser, underkjenninger, mindre omarbeiding og frafall – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

I 2022 tok fakultetet opp 109 nye kandidater. Opptakene fordelte seg slik: 32 ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin, 37 ved Klinisk institutt 2, 25 ved Klinisk institutt 1, 6 ved Institutt for biomedisin og 9 ved Institutt for klinisk odontologi. Dette er en stigning fra 2021 da vi tok opp 96 nye kandidater og 2020 da vi tok opp 91 kandidater.

Totalt ble det avlagt 99 doktorgrader ved fakultetet med følgende fordeling: 15 ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin, 40 ved Klinisk institutt 2, 29 ved Klinisk institutt 1, 10 ved Institutt for biomedisin og 5 ved Institutt for klinisk odontologi. Dette er økning fra 2021 da det ble avlagt 95 doktorgrader ved fakultetet.

Antall kandidater som disputerte innen 6 år ved utgangen av 2022 (startår 2016) var 76, tilsvarende 70% (n=108). Tilsvarende tall for startår 2015 ved utgangen av 2021 (n=92) var 61 stk/66%. For opptaksårene 2014 og 2013 var tallene hhv ca 81 og 74%.¹ Fakultet hadde et toppår i 2020 med 113 avlagte disputaser og det er sannsynlig at bidraget også kommer fra kandidater som ble ferdig etter 6 år med oppstart i 2014. Det er imidlertid noe vanskelig å identifisere årsaker til prosentvise fluktuasjoner fra år til år. Endringer som følge av pandemien kan forklare noe.

For disputerte i 2022 viser en sammenligning av gjennomsnittlig gjennomstrømning at NFR-finansierte kandidater hadde lengst gjennomsnittlig både brutto- og nettotid, hhv 5,4 og 4,1 år (tabell 1). Forventet prosjektperiode er 3 år. Egenfinansierte kandidater med forventet prosjektperiode på 4 år, inklusiv et pliktår, har kortest gjennomsnittlig gjennomstrømningstid. *Andre finansieringskilder* inkluderer klinikere som tar doktorgrad parallelt med stilling som praktiserende lege i sykehuset. Ut fra tallene for 2022, ser det ikke ut til at kandidatene med delt stilling med klinisk praksis bruker lengre tid på doktorgraden (nettotid) enn egenfinansierte stipendiater. MED er interessert i å undersøke nærmere hva som faktisk er årsaken til at kandidater ikke blir ferdige innen sin opprinnelige, lønnet ph.d.-periode og vil undersøke muligheter for et samarbeid med HR om dette.

Tabell 1: Snitt gjstr avlagte doktorgrader 2022 samlet vår og høst – MED. Tallgrunnlag er hentet fra Tableau ²			
Brutto	Andre	Egen	NFR
	4,9	4,5	5,4
Netto	Andre	Egen	NFR
	3,5	3,4	4,1

Totalt fikk 12 avhandlinger anbefaling om mindre omarbeiding. Dette er en økning fra 9 i 2021. Det var én underkjenning. Ordningen med mindre omarbeiding fører til færre underkjenninger. Men vi ser at årsaken til

¹ [DBH - Andelen ph.d.-kandidater som gjennomfører innen seks år: Oversikt - Tableau Server \(uhad.no\)](#)

² [Workbook: DBH - Avlagte doktorgrader og tidsbruk \(uhad.no\)](#)

mindre omarbeiding ofte skyldes svakheter knyttet til kappen. For å styrke kompetanse blant veiledere om de faglige kravene til kappen, var dette tema på fakultetets heldagsseminar for veiledere 21. april 2023.

Under dialogmøtet med sentral ledelse i november 2022 kom det frem at UiB vil se på en helhetlig praksis for gjennomføring av disputaser og saken om *Digital og hybrid disputas vs. høytydlig tradisjon* ble drøftet i sentralt FU i mars 2023.

Fakultetet har hatt både fysiske, heldigitale og hybride disputaser, i tillegg til strømming. MED utarbeider nå retningslinjer for bruk av hybride og heldigitale disputaser. Hybride i tilfeller hvor opponenter av økonomiske eller bærekraftshensyn ikke reiser til Bergen og heldigitale i tilfeller hvor kandidaten befinner seg i utlandet og er forhindret fra å disputere fysisk på UiB av økonomiske eller geopolitiske årsaker. Ved MED oppfordrer vi instituttene til mest mulig fysisk disputas, men åpner opp for unntak for digitalt format etter søknad og begrunnelse.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

- Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater og hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt

Det poengteres fra instituttene at kandidatene bidrar vesentlig til forskningen i sine respektive fagfelt, er i forskningsfronten og bidrar til fremdrift og anerkjennelse for forskningen ved instituttet.

Strategiske vurderinger ved ansettelse og opptak av kandidater gjøres på instituttene i lys av instituttets forskningsstrategi og strategiske vurderinger i forskningsgruppene.

Forskerlinjestudenter er også en viktig kilde til rekruttering av unge, dyktige kandidater til forskerutdanningen. Innen fagområdet ernæring rekrutteres ph.d.-kandidater særlig gjennom masterprogrammene.

Det er tidvis utfordrende å rekruttere etablerte medisinere til ph.d.-prosjekter, som skal balansere fordeling av tid til forskning og arbeid i klinikk.

- Graden av nyskapende forskning

Kandidatene bidrar til nyskapende forskning. Innovasjon er et satsingsområde på fakultetet i nært samarbeid med Eitri-inkubatoren. Kandidater med innovasjonsrettede prosjekter kan få kontorplass og lab i Eitri. I 2022 ble den første disputasen for en ph.d.-kandidat med deler av pliktarbeidet spesielt knyttet til innovasjonsfeltet gjennomført. Vi har også oppmuntret kandidater til å ta kurs i *Design Thinking* i samarbeid med MatNat. To kandidater meldte seg sin interesse til INNOV201 *Innovasjon ved designtenkning* til kurset høsten 2022 utenom opplæringsdelen. Fakultetet vil jobbe videre med kobling av ph.d.- og innovasjonsfeltet. Blant annet omfatter den nye strategiplanen for forskerutdanning en visjon om at *forskerutdanningen skal bidra til nyskaping og motivere til entreprenørskap* med sju tilhørende tiltak. I utkastet til den nye strategiplanen for innovasjon kobles innovasjon og ph.d.-utdanning i målområdet *Kultur for innovasjon* gjennom tiltaket *Stimulere til diskusjon rundt innovasjonspotensiale i doktordisputas-presentasjonen*. Fakultetet vil oppmuntre til søkelys på innovasjon i ph.d.-prosjekter i tiden som kommer.

Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid

- Oppfølging av framdriftsrapporter

Framdriftsrapporteringen var gjennomført som planlagt. I 2021 la fakultetet inn spørsmål knyttet til deltakelse i forskerskolene og i 2022 fulgte fakultetet opp med innføring av samordnet registrering av deltagelse i forskerskolene. Instituttene kaller inn kandidater og veiledere som ber om oppfølging til et møte. Det kan også gjelde store forskjeller mellom kandidat og veileders besvarelse, eller andre forhold som gjør at instituttet finner det hensiktsmessig å følge opp. Oppfølgingen er stort sett gjennomført av ph.d.-koordinator. Instituttledelsen blir involvert i tilfeller som krever ytterligere oppfølging. Tiltak kan være justering av prosjekt, bytte av veileder eller endring av veiledergruppe.

Fakultetet har årlige dialogmøter med alle instituttene om overordnede spørsmål knyttet til ph.d.-utdanningsmeldingen, framdriftsrapportene, utviklingsprosjekter og konkret oppfølging av enkeltkandidater. De årlige dialogmøtene er en viktig arena for tilbakemeldinger og drøftinger mellom institutt og fakultet. Det er til dels ulike utfordringer på de forskjellige instituttene ettersom de har svært ulikt omfang på forskerutdanningen. Derfor er det viktig å ha god og kontinuerlig dialog med instituttene.

MED holder også kontakt med Forskningsavdelingen ved Stavanger Universitetssykehus (SUS) hvor fakultetet har rundt 40 kandidater med veileder fra MED. I november 2022 var fakultetet på dagsbesøk til SUS og gjennomførte samtaler med forskningsledelsen i tillegg til å arrangere et veilederseminar for ca. 20 SUS-

veiledere. Temaene var knyttet til forskningsetikk i et veilederperspektiv (Kristine Bærøe) og bevissthet rundt veiledningsstil i møte med den enkelte kandidat (Jan Fredrik Hovden).

- Midtveisevaluering

Alle ph.d.-kandidater ved Det medisinske fakultet skal gjennomføre midtveisevaluering omtrent halvveis i sin avtaleperiode. Målet er å hjelpe kandidaten og veileder til å vurdere om kandidaten er i rute i henhold til oppsatt plan. Oppfølging etter midtveisevaluering tilpasses behovet til hver enkelt kandidat i regi av instituttet.

- Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler

Instituttene holder oppstartsamtaler for en god integrering på instituttet. Kandidatene følges opp med medarbeidersamtaler og oppfølgingssamtaler etter initiativ fra kandidatene, eller som følge av fremdriftsrapportering eller midtveisevaluering. Alle ansatte stipendiater skal ha medarbeidersamtale og alle eksterne kandidater skal ha tilbud om oppfølgingssamtale. Dette er ressurskrevende, spesielt for institutter med mange kandidater. Medarbeidersamtaler er ofte delegert til forskergruppeleder og Programutvalget for forskerutdanning understreker at disse samtalene ikke er delegert til veileder. Ph.d.-koordinator er som regel førstelinjetjeneste for stipendiater som ønsker en samtale eller annen type oppfølging.

- Opplæringsdelen

Den obligatoriske delen av opplæringen består av Grunnkurs i medisinsk og helsefaglig forskning (MEDMET900), midtveisevaluering, formidling, og opplæring i bruk av forsøksdyr i medisinsk forskning der det er aktuelt. I den valgfrie delen tar kandidatene UiB-emner eller emner fra andre universiteter. Fakultetet har 53 ph.d.-emner og noen er knyttet til og håndtert gjennom forskerskoler ved instituttene og noen er administrert på fakultetet. Fakultetet er også medlem i NorDoc-samarbeidet og bidrar med ph.d.-emner til NorDoc emnedatabase. Kandidater ved alle de nordiske samarbeidsuniversitetene har lik tilgang til å ta emner som finnes i databasen.

Fakultetet vil berømme den årlige karrieredagen for ph.d.-kandidater og postdoktorer som arrangeres av ph.d.-koordinatorene på instituttene. [Karrieredagen, som ble arrangert 19.10.22](#), er et stort løft med inviterte foredragsholdere og workshops for å gi kandidatene god ballast til videre karriereplanlegging. Det deltok ca 65 kandidater på arrangementet hvor ett av innleggene ble holdt av UiBs psykolog Andreas Hillestad Schei om mestring og psykisk helse under ph.d.-perioden.

I tillegg arrangerte MED 19.9 et halvdags oppstartseminar for nye kandidater med grunnleggende informasjon om ph.d.-utdanningens form og innhold. Det møtte rundt 50 kandidater. Vi ser for oss å gjenta arrangementet i 2023.

- Emneevalueringer

Årlige egenvurderinger skal kort beskrive undervisningsopplegget for emnet. Emneansvarlig skal gjennomføre egenvurderingen og følge opp resultatene. Faste ph.d.-emner skal evalueres minst hvert tredje år eller etter hver tredje gang emnet er gjennomført. Programutvalget for forskerutdanningen godkjente våren 2022 en tidsplan for emneevaluering. Arbeidet startet høst 2022 med evaluering av seks emner og forsetter vår 2023 med evaluering av seks nye emner.

Oppfølging av ekstern programevaluering

I desember 2021 ble en ekstern komite oppnevnt for å evaluere ph.d.-utdanningsprogrammet ved MED. Komiteen fikk i oppgave å gi råd om forbedringsområder, spesielt med hensyn til fullføringsgrad og programmets generelle kvalitet. På bakgrunn anbefalinger i evalueringsrapporten har fakultetet utarbeidet en oppfølgingsplan og startet oppfølgingen av flere punkter i 2022.

- Implementering av mer etikk og vitenskapsteori i ph.d.-utdanningsplanen

I 2022 ble professor Kristine Bærøe (IGS) ansatt som ny emneansvarlig for grunnkurset MEDMET900. Bærøes spesialfelt er forskningsetikk, medisinsk etikk og bioetikk og hun har utarbeidet en opptrappingsplan for utvidelse av etikk- og vitenskapsteorikomponenten i 2023 og 2024. Dette er et kvalitetsløft som sikrer andelen etikk og vitenskapsteori i den obligatoriske delen av opplæringsdelen til ph.d.-studiet i tråd med ph.d.-forskriften.

- Inkludere EDI og SDG i ph.d.-programmet

EDI - *Equality, Diversity and Inclusion* er verdier fakultetet ønsker å ta med i alle deler av ph.d.-programmet. MED vurderer mulighetene for å få temaene sterkere frem i opplæringsdelen gjennom grunnkurset MEDMET900 og som e-læringsmodul på nettsidene.

Dette innsatsområdet er også reflektert i den nye strategiplanen for forskerutdanning hvor fakultetet har lagt vekt på at kandidater fra alle samfunnslag skal føle seg verdsatt. Forskerutdanningen skal ivareta likeverd, mangfold og inkludering (kjønn, etnisk bakgrunn, alder og funksjonsevne). Fakultetet sørger nå for at ph.d.-kandidater er representert i alle relevante råd og utvalg.

MED er glad for at fakultetets innspill til revisjon av ph.d.-forskriften i 2022 om at begge kjønn skal være representert blant opponentene nå er inkludert i forskriften. Det bidrar til å styrke posisjonen til det underrepresenterte kjønn, ofte kvinner, i meritterende akademisk opponentarbeid, noe vi ser som et viktig virkemiddel for å fremme like vilkår for utvikling av en sterk akademisk karriere.

MED ser også etter muligheter for å inkludere temaet *Sustainable Development Goals* i ph.d.-programmet. Bærekraftselementet inkluderes nå også i MEDMET900 hvor kandidatene skal reflektere over forskningsprosjektet med tanke på bærekraft. Deler av denne refleksjonen kan kandidatene inkludere som en del av kappen.

MED arrangerte fysisk NorDoc-konferanse for ph.d.-kandidater fra medisinske fakulteter i nordiske land. Emnet for konferansen var Bærekraftig Helse, med 110 deltakere og høyt renommerte nasjonale og internasjonale foredragsholdere. Konferansen var finansiert av NFR.

- Introdusere *onboarding* innen tre måneder etter oppstart og samordning av pliktarbeidet for UiB-stipendiater ved MED

Onboarding er en helhetlig mottaksprosess av nye kandidater med formål om å innlemme kandidaten best mulig på instituttet og i forskningsmiljøet. Onboarding ivaretas ofte gjennom et helhetlig HR-arbeid. Likevel har onboarding vært et tema i forskerutdanningsadministrasjonen i 2022 gjennom et større arbeid knyttet til samordning av pliktarbeidet for 4-årige UiB-stipendiater ved MED. Innspill til spørsmål til revidert kandidatundersøkelse og til den nye alumniundersøkelsen, som er beskrevet under, må også sees i sammenheng med fakultets helhetlige arbeid på dette feltet.

Fakultetet har i 2022 jobbet aktivt for å bedre rammene rundt pliktarbeidet, både med tanke på karrierefremmende innhold og forutsigbarhet for kandidater og institutt. I regi av visedekanen for forskerutdanning ble det nedsatt en arbeidsgruppe som, på bakgrunn av gitt mandat, utarbeidet en rapport som omhandlet fire tematiske områder knyttet til pliktarbeidet; 1) undervisning 2) administrasjonsarbeid, 3) omfang og 4) implementering, som også inkluderte en utredning om hvordan pliktarbeidet kan fases inn i onboardingsprosessen. Denne delen av mandatet var basert på anbefalingene fra ekstern programevaluering.

I oktober 2022 sendte MED et omfattende høringsinnspill til FIAs høring om revisjon av spørsmål til kandidatundersøkelsen og til den nye alumniundersøkelsen. Fakultetet er glad for at flere av innspillene er tatt med. Vi håper på god svarprosent, som kan gi verdifull informasjon til bruk i det videre arbeidet for god gjennomføring av pliktarbeidet.

- Økt veilederkompetanse

Fakultetet har også hatt stort søkelys på å styrke veilederkompetansen og kvaliteten i veiledningen gjennom målrettet veilederopplæring.

En viktig kilde til kunnskap er alumnens erfaring med veiledere, veiledning og veilederstil. Vi håper også at god svarprosent på kandidat- og alumniundersøkelsen kan gi oss verdifull informasjon til bruk i det videre arbeidet for å styrke veilederkompetansen og kvalitetssikre veiledningssituasjonen. Det medisinske fakultet har arrangert veilederlunsj for ph.d.-veiledere med aktuelle tema og faglig påfyll. Fakultetet har fokus på å invitere foredragsholdere fra de andre fakultetene for å øke tverrfakultært samarbeid. Vi er glade for at veilederne melder tilbake at de er svært fornøyde med tilbudet om veilederopplæring. Fakultetet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal revidere det obligatoriske veilederkurset. Revidert kurs skal settes i verk i januar 2024.